3.12.2018

Eduskunnan lakivaliokunta
Viite: HE 230/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta

KUULEMISLAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE KULUTTAJALUOTTOSOPIMUKSIA JA ERÄITÄ MUITA KULUTTAJASOPIMUKSIA KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN MUUTTAMISESTA

Takuusäätiö kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi osana hallituksen eduskunnalle tekemän, kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamista koskevan esityksen käsittelyä. Takuusäätiö on valtakunnallinen sosiaalialan säätiö, jonka tarkoituksena on tukea kansalaisten velkaongelmien ehkäisyä ja niiden ratkaisemiseen tähtääviä toimintoja. Aivan erityisesti säätiö edustaa niiden henkilöiden näkökulmaa, jotka ovat itse kokeneet talous- ja velkaongelmia. Annamme säätiössä taloudellista neuvontaa, takaamme järjestelyluottoja, myönnämme pienluottoja sosiaalisin perustein, edistämme velkojen sovittelua ja kehitämme välineitä taloudenhallinnan tueksi sekä ennen kaikkea tuomme esiin epäkohtia esim. lainsäädännössä. Tavoitteenamme on myös ennaltaehkäistä ylivelkaantumista normielämään kuuluvien kulujen vuoksi.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan on hyvä, että yksityishenkilöiden ongelmavelkaantuminen ja maksuvaikeudet ovat nousseet aiempaa vahvemmin yhteiskunnalliseen keskusteluun ja että niihin pyritään puuttumaan lainsäädännöllä. Erityisen tärkeää on, että lainsäädäntöä pyritään muuttamaan siten, että voitaisiin jo ennalta ehkäistä kalliiden kuluttajaluottojen aiheuttamia velkaongelmia. Nyt käsiteltävänä olevilla lainsäädäntömuutoksilla pyritään vaikuttamaan ongelmavelkaantumiseen käyttämällä välineenä erityisesti kuluttajaluottojen korkojen ja kustannusten sääntelyä. Tämä voi yksilötasolla olla konkreettisimmin ja nopeimmin tuntuva ja tuloksia tuottava keino. Koska kotitalouksien velkaongelmat ovat huomattavan monimuotoisia, työtä on Takuusäätiön näkemyksen mukaan hyvä jatkaa pohtimalla myös muita toimenpiteitä ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi.

Takuusäätiön mielestä nyt esitetyt kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muutokset ovat oikeasuuntaisia askelia ylivelkaantumisongelman vähentämiseksi. Ne eivät kuitenkaan yksinään riitä ratkaisemaan tai ehkäisemään velkaongelmia. Säätiön näkemyksen mukaan ei kuitenkaan ole olemassa yhtä ihmelääkettä, jolla ongelmat hoituisivat, vaan niiden vähentämiseksi vaaditaan useampia toimenpiteitä ja lainsäädäntömuutoksia. Nyt käsittelyssä olevan hallituksen esityksen osalta Takuusäätiö toivoo kiinnitettävän erityistä huomiota vielä seuraaviin näkökohtiin:

> Kulutusluottojen hinnoittelun selkeytyminen ja muiden luottokustannusten kuin koron perimisen rajoittaminen sekä sanktiot lain rikkomisesta ovat Takuusäätiön näkemyksen mukaan kannatettavia esityksiä. Esitysten myötä on mahdollista, että lainsäädännön valvonta helpottuu ja myös kuluttajat pystyvät itse paremmin arvioimaan luottotuotteiden lainmukaisuutta.
>
> Luottotuotteiden, jotka mahdollistavat suuren lainamäärän pienellä kuukausierällä ja pitkällä maksuajalla, vuosikorot ovat nykyiselläänkin alle esitetyn korkokaton 30 %. Pari esimerkkiä:
>
> - Lainaa myönnetty 16 117 euroa. Takaisinmaksuaika 180 kk ja kuukausierä 310 euroa. Todellinen vuosikorko 25,25 %. Kokonaiskustannus lainalle 56 749 euroa.

Takuusäätiö
Asemamiehenkatu 4 Puhelin (09) 6126 340 S-posti takuusaatio@takuusaatio.fi tai etunimi.sukunimi@takuusaatio.fi
00520 HELSINKI Faksi (09) 6126 3458 Internet www.takuusaatio.fi

- Lainaa myönnetty 10 920 euroa. Takaisinmaksuaika 177 kk ja kuukausierä 213 euroa. Todellinen vuosikorko 25,37 %. Kokonaiskustannus lainalle 38 533 euroa.

Takuusäätiön arvion mukaan ongelmallista on se, että lakimuutos suosii yhä suurempien ja pitkäaikaisempien luottojen tarjontaa. Muutoksen myötä on mahdollista, että pienet luotot eivät ole markkinoiden näkökulmasta riittävän tuottoisia tuotteita. Jos laina-aikaa ei ole rajoitettu ja korkojen pääomitusmahdollisuuden estämiseen ei ole riittäviä rajoituksia on ongelmavelkaantumisilmiön mahdollista jatkua, mutta uudessa muodossa. Jo nykyisin useat luotonantajat tarjoavat kuluttajalle mahdollisuutta valita pieni kuukausierä tai olla lyhentämättä velkaa ollenkaan. Käytännössä tämä on tarkoittanut enenevässä määrin luoton takaisinmaksuaikojen kasvamista todella pitkiksi. Suurimmissa luotoissa käytössä on jo kymmenien vuosien maksuaika, jonka aikana lopullinen takaisinmaksettu summa kasvaa alkuperäiseen luottoon nähden moninkertaiseksi. Pitkät takaisinmaksuajat hämärtävät luoton lopullisen hinnan ja vaarantavat monella tavoin oman taloudenhallinnan. Takuusäätiön asiakaskunnassa on ollut jo jonkin aikaa nähtävissä syvenevien ongelmavelkakierteiden trendi, jonka taustalla on pelko luottotietojen menettämisestä ja siitä aiheutuvista haitoista. Kun tämä yhdistetään helposti saatavilla olevaan uuteen rahoitukseen, tuloksena on usein velkakierre, joka ei ratkaise velkaongelmaa vaan johtaa yhä suurempaan kokonaisvelkamäärään.

Takuusäätiön arvion mukaan on mahdollista, että nyt esitetty kulutusluottojen korkosääntely syrjäyttää luottomarkkinoilta pienituloisia ihmisiä, jos pienten luottojen tarjonta vähenee. Pienet pikalainat ovat tarjonneet nopeasti avun akuuttiin tarpeeseen, joka on palvellut myös pienituloisten kotitalouksien taloudenhallintaa, mikäli laina on maksettu nopeasti pois. Pienituloisille markkinaehtoisen kulutusluoton otto on kuitenkin usein suuri riski. Myös pienituloiset kotitaloudet tarvitsevat joustoja elämäntilanteisiinsa ja käyttöönsä rahoitusvälineitä, mutta niiden tulisi olla kohtuullisia sekä ehdoiltaan että hinnaltaan. Yhteiskunnassa tulisi kehittää tällaisia rahoitusvälineitä. Esimerkiksi jo osissa kuntia toimiva sosiaalinen luotto pitäisi saada käyttöön nykyistä laajemmin ja toimimaan ketterämmin. Toistaiseksi se häviää luotonannon nopeudessa pikalainayhtiölle, vaikka tarjoaakin turvallisen tavan tasapainottaa taloutta pitkäjänteisesti ja saada myös talousneuvontaa.

Takuusäätiö kannattaa säännösten ulottamista koskemaan myös vertaislainoja. Takuusäätiön asiakkailta saadun tiedon mukaan asiakas ei näe eroja eri luottomuotojen ja niiden toimintaperiaatteiden välillä.

Takuusäätiö pitää kansalaisen näkökulmasta epäedullisena ratkaisuna, että jatkovalmisteluvaiheessa on päätetty luopua oikeudenkäymiskaareen kaavaillusta lisäyksestä. Sopimusehtojen kohtuullisuuden tutkiminen viran puolesta olisi vahvistanut oikeuden toteutumista ja lisännyt kuluttajien yhdenvertaisuutta. Erityisesti ajatellen luottotuotteiden nopeaa muuttumista ja sopeutumista vallitseviin säädöksiin, muutos olisi varmistanut, että tuomioistuin olisi voinut puuttua myös sellaisiin kohtuuttomiin kuluvaatimuksiin, joihin ei voida soveltaa luottokustannuskattoa esimerkiksi siksi, etteivät kulut täytä luottokustannusten määritelmää.

Takuusäätiö näkemyksen mukaan maksuajan pidentämistä koskeva esitys on velallisen näkökulmasta kohtuullinen ja kannatettava. Kyseinen toimintatapa kannustaa velallisia omaan aktiivisuuteen, jos luoton maksuaikana tulee satunnaisia maksuvaikeuksia. Eräpäivän siirto on kokonaisuutena parempi vaihtoehto kuin maksamatta jättäminen ja vähintään 14 päivän edellytys on kannatettava, jotta eräpäivää ei siirrettäisi kovin lyhyitä

Takuusäätiö
Asemamiehenkatu 4
00520 HELSINKI
Puhelin (09) 6126 340
Faksi (09) 6126 3458
S-posti takuusaatio@takuusaatio.fi tai etunimi.sukunimi@takuusaatio.fi
Internet www.takuusaatio.fi

aikoja kerrallaan. Takuusäätiön kokemuksen mukaan lyhyt eräpäivän siirto ei useinkaan tuo ratkaisua maksuvaikeuteen, mutta lisää velalliselle koituvia kustannuksia.

Luotonantajien ja tuomioistuimien näkökulmasta on ymmärrettävästi selkeintä, etteivät luottokustannuskattoa koskevat säännökset koske ennen lain voimaan tuloa tehtyjä sopimuksia. Takuusäätiön arvion mukaan, velallisen näkökulmasta tarkasteltuna voi kuitenkin tuntua epäoikeudenmukaiselta, tämän joutuessa kantamaan vastuunsa luotosta nykyisen lainsäädännön mukaisesti, erityisesti, jos kyseessä on hiljattain ennen lainmuutosta nostettu iso ja pitkäkestoinen luotto.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan nyt esitetyt lainsäädännölliset muutokset ovat välttämättömiä, jotta ylivelkaantumisesta aiheutuvia ongelmia kyetään vähentämään. Koska ongelmavelkaantumisen mahdollisuuksia on nykyään erittäin paljon, ihmisten käsitys omasta taloudellisesta liikkumavarastaan on usein hämärä, taloudenhallintataidot ja -välineet ovat riittämättömiä ja maksutapojen sekä luottomarkkinoiden kehitys on erittäin nopeaa, eivät nyt esitetyt uudistukset yksinään riitä, vaan edistysaskelia ongelman vähentämiseksi on otettava usealla muullakin alueella. Nyt käsiteltävänä olevan esityksen toimivuuden kannalta tärkeimmät kysymykset tiivistyvät Takuusäätiön näkemyksen mukaan siihen, miten lainsäädännön toteutumista kyetään seuraamaan ja valvomaan sekä siihen, miten tehokkaasti sanktiojärjestelmä toimii. Vähintään yhtä tärkeää on kiinnittää huomiota myös siihen, miten lainsäädäntöä kyetään jatkossa kehittämään vastaamaan jatkuvasti muuttuvien rahoitusmarkkinoiden aiheuttamiin ongelmiin. Edellisestä vastaavasta muutoksesta on nyt kulunut viisi vuotta, mikä on aivan liian pitkä aika, jos sitä suhteutetaan rahoitusmarkkinoiden ja maksutapojen jatkuvaan muutokseen.

Takuusäätiö tervehtii ilolla sitä, että yhteiskunnassa on samaan aikaan menossa monta prosessia ongelmiin tarttumiseksi ja toivookin, että nämä prosessit jatkuvat myös seuraavan eduskunnan ja hallituksen aikana. Nyt käynnissä olevien prosessien lisäksi, olisi Takuusäätiön arvion mukaan tulevaisuudessa myös tarkoin arvioitava sitä, ovatko talous- ja velkaneuvonnan resurssit oikeassa suhteessa siihen, mikä on palvelun todellinen tarve yhteiskunnassa ja myös sitä, vastaavatko erilaiset velkajärjestelyn muodot nykyisten rahoitusmarkkinoiden aiheuttamiin ongelmiin.

Minna Backman
Lakimies
Takuusäätiö

Juha A. Pantzar
Toimitusjohtaja
Takuusäätiö

Takuusäätiö
Asemamiehenkatu 4
00520 HELSINKI
Puhelin (09) 6126 340
Faksi (09) 6126 3458
S-posti takuusaatio@takuusaatio.fi tai etunimi.sukunimi@takuusaatio.fi
Internet www.takuusaatio.fi